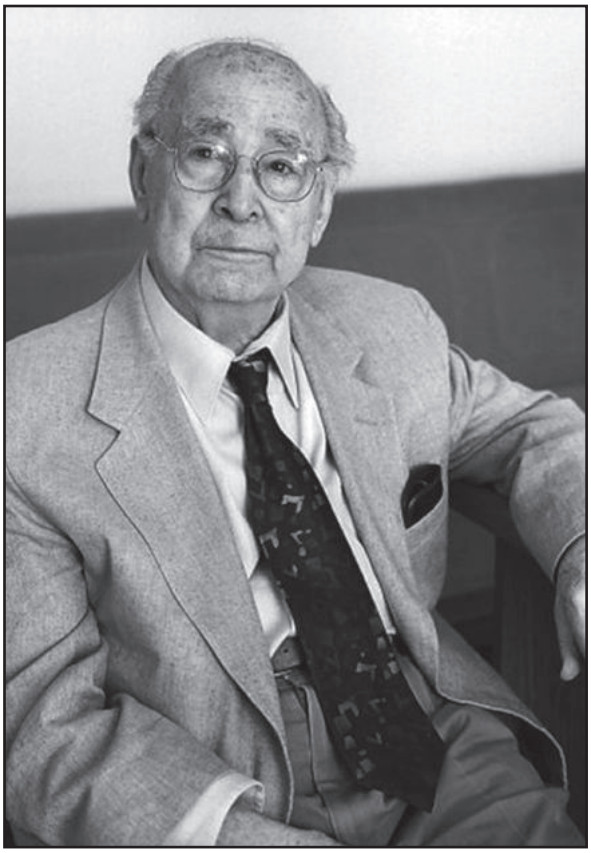
Molnár Tamás
A HATALOM KÉT ARCA: POLITIKUM ÉS SZENTSÉG
(Budapest, 1992, Európa Könyvkiadó)

Molnár Tamás (1921–2010)

A mű témája kardinális jelentőségű, melyet nem lehet elegendő figyelemmel illetni. Ahogy az élet bármely területe szigorúan véve értelmetlen a szentség jelenléte nélkül, úgy a politikára ez különösen igaz. Nem egyszerűen arról van szó, hogy sajátos kapcsolódási pontja van a szenthez, amelynek révén, ha úgy kívánja, harmonikusabban fejtheti ki a hatását. Sokkal inkább arról, hogy a politikum éppen a felmutatott szentség révén lesz az, ami. Korunk mindezzel szembemenő pökhendi, könnyelmű és képmutató magatartásának szükséges és korántsem mellőzhető kritikája Molnár Tamás könyvében – ha nem is guénoni magasságokban szárnyalva – nem marad el.

A szerző az első két fejezetben azt a közös alapot mutatja fel, amely minden archaikus állami berendezkedés lényegét alkotta: ez a szentség. A szakralitás, amely a világon túli valóság *közvetítő* közege a földi-emberi világ számára. A szentséggel maradéktalanul egybefonódó politikum tulajdonképpeni feladata az ember visszavezetése egy olyan vertikum irányába, melynek végpontjában az Eredet áll, mindenek forrása, Isten. Mivel az archaikus tradíciók mindegyikében felfedezhető ez a komponens, az elhangzottaknak már önmagában elég érvnek kellene lennie ahhoz, hogy a szakralitás jelentőségére komolyan felfigyeljünk. A szent – a hatalom révén – olyan maradandó valóságot reprezentál, amely állandóságában és mozdulatlanságában az evilági, merőben profán tévelygéseknek elejét véve, nem külsőséges tevékenységre irányítja a társadalom tagjait, sokkal inkább egy benső elköteleződésre sarkall. A hatalom – különböző rítusok révén – a szent jelenlétének megerősítését szolgálja. Ekképpen olyan közösség meglétéről beszélhetünk, amely egyéni érdekektől mentesen, önmagán túlmutató célra irányulva, nehezen megbontható, hierarchikus egységet alkot, amely egyedül érdemes az igazi társadalom megnevezésre.

Az alapok tisztázása után a szerző vizsgálni kezdi azokat a jelenségeket a történelemben, amelyek – az iménti nézőpontból – egyre kevéssé képviselték az eredeti rendet, ami a különböző civilizációkban majdhogynem a legutóbbi időkig érvényes maradt. Molnár professzor nem foglalkozik az általános alászállás tradicionális doktrínáival, amelyek jóval

szélesebb körű tanulmányozást követelnének, helyettük egyetlen problematikára koncentrál: arra a pontra, ahol a szentség végérvényesen elszakadt a világi hatalomtól. Ennek csíráját a kereszténységben találja meg. Abban a kereszténységben, amely a szent adekvát hordozójaként lépett fel, mégis, különböző tanításai révén hanyatlását és elerőtlenedését készítette elő. A túlságosan távoli, elérhetetlen Isten képe, az Istenember egyetlen és utánozhatatlan megjelenése, a történelem betörése, a csodás lények szegényes megléte már kezdetben is mind ama vírusnak nyújtottak táptalajt, amit később modern tudomány névvel illettek. A modern tudomány örömmel töltötte ki a Nyugat korábbi tradícióihoz képest kevéssé burjánzó isteni hierarchia keltette űrt, egyre mechanikusabb világfelfogásaival, melyek a társadalom átalakulásához vezettek. Mivel a mágikus lények eleven jelenlétéről egy idő után már nem lehetett beszélni, az egyre távolibbnak tűnő isteni valóság utánzása helyett a közösség fokozatosan olyan minták követésére kényszerült, amelyek nélkülöznek minden hierarchiát, és végül üres, minőségtelen, céltalan és minden autonómiától mentes homogén társadalom létrejöttét eredményezték.

A szellemi tekintély (vagy, ahogy Molnár Tamás meglehetősen helytelenül nevezi: a lelki tekintély – 243. o.) és az időbeli hatalom baljós csatározásainak leírását követően a szerző a modern gondolkozás jelszavait és az azok mögött húzódó ideológiák neves képviselőit vonja kritika alá. Mindezen jelenségek szerinte a szentség esetlen pótlékai, az ember ama alapvető igényének helyettesítői, amit igazán csak a szakralitás tölthet be. Individualizmus, mechanizmus, evolúció, materializmus, társadalmi szerződések, osztályharcok, ösztönök: mind olyan fogalmak, amelyek a visszahúzódó szentség hiányát próbálják hasztalan kitölteni, és így az adott, tulajdonképpen szentségtelen állapotoknak legitimitást adni.

Molnár Tamás beláttatja a figyelmes olvasóval, hogy mennyire abszurd egy hatalom eszménye, mely tagadja a magasabb valóságok realitását. Van valami valóban nevetséges abban, hogy emberek könyvek sokaságát töltik meg gondolatokkal, amelyeket pusztán – ha nem is tudatosan – azért írtak, hogy igazolják magukat, és igazolják a politikum önálló érvényességét, noha az a történelem során soha nem volt ilyen. És talán egyáltalán nem véletlen, hogy nem volt…

A politikum valódi célja nem lehet a hétköznapi problémák orvoslása. Nemcsak nevetséges ilyet állítani, de méltatlan is. Ilyet kizárólag az önnön isteni lényegéről megfeledkező ember mondhat, olyasvalaki, aki hitevesztett életének értelmét már csak az anyagi élvezetben, és legfeljebb egy torz és merőben evilági hatalomban képes megragadni. A múlt – vagy pontosabban fogalmazva az eredet –, ahogyan a szerző írja, végletes alábecsülésének és megtagadásának következménye ez, amely egy máig tartó folyamatban megállás nélkül egyre mélyebbre taszítja az embert és világát a viszályok, az érdekellentétek és a totális minőségtelenség állapotába.

Végezetül engedtessék meg válaszolnom a szerző következő, talán csupán illedelmességből nyitva hagyott kérdésére: *„a közösség meglehet-e a szent jelenléte nélkül”?* (312. o.) A válasz tömör: *semmiképp*. Korunk a teljes felbomlás kora, melyben a sötétség csak terebélyesedik, a haláltól pedig mindenki számára egyedül a szentség izzó elevensége nyújthat megmenekülést – amely, ha teljes társadalmakra vonatkoztatva már nem is, kivételes individuumokban még felgyulladhat.

Gődény Jonatán